

NHỮNG KHÍA CẠNH TÀI CHÍNH CỦA CỔ PHẦN HÓA VÀ VAI TRÒ CỦA KIỂM TOÁN ĐỘC LẬP

TRẦN ĐÌNH PHỤNG

Cổ phần hóa các doanh nghiệp nhà nước (DNNN) được coi như là bán một phần hoặc toàn bộ doanh nghiệp do nhà nước sở hữu cho các thành phần kinh tế.

Người mua doanh nghiệp thường quan tâm đến tương lai của doanh nghiệp, tức là họ hi vọng vào lợi nhuận cao trong tương lai và khả năng chi trả cổ tức của doanh nghiệp. Vấn đề này liên quan đến những khía cạnh tài chính trước, trong và sau khi CPH doanh nghiệp. Cho nên sự có mặt của các tổ chức kiểm toán không chỉ dừng lại ở việc tham gia định giá doanh nghiệp mà còn tham gia vào việc phân tích thực trạng và triển vọng của doanh nghiệp trong những năm tiếp theo.

1. Kiểm toán

Kiểm toán là sự kiểm tra và xác nhận của kiểm toán viên chuyên nghiệp thuộc các tổ chức kiểm toán độc lập về tính đúng đắn, hợp lý của các tài liệu, số liệu kế toán và báo cáo quyết toán của các đơn vị kế toán.

Vì vậy, kiểm toán có vai trò quan trọng không thể thiếu được khi thực hiện CPH các DNNN.

Trong quá trình kiểm toán, kiểm toán viên sẽ thực hiện những công việc tuân theo những nguyên tắc trong qui chế về kiểm toán độc lập trong nền kinh tế quốc dân của nhà nước đã ban hành, gồm:

- Kiểm tra tính hợp pháp, hợp lệ của các chứng từ, tài liệu, số liệu kế toán, việc chấp hành chế độ, thể lệ kế toán, tài chính của nhà nước.

- Kiểm tra và xác nhận giá trị vốn góp của các bên tham gia liên doanh (nếu có); tính trung thực, chính xác và đầy đủ của số liệu kế toán và báo cáo quyết toán của doanh nghiệp CPH.

Mục tiêu là sửa đổi những kết quả kế toán sau khi đã phát hiện và phân tích những yếu tố sau đây:

- + Những sai sót vô tình hay cố ý.
- + Những khoản mục bất thường.
- + Tài sản ngoài bảng tổng kết tài sản...

Sau những phân tích và sửa chữa nói trên, kiểm toán viên đề nghị một kết quả kế toán phù hợp với chế độ và thể lệ kế toán của nhà nước.

Kết quả kiểm toán ở trên sẽ là cơ sở cho việc xác định giá trị doanh nghiệp.

2. Xác định giá trị doanh nghiệp

Xác định giá trị doanh nghiệp là một nghệ thuật chứ không phải là một khoa học dù rằng người định giá có sử dụng một số kỹ thuật định giá.

Những phương pháp xác định giá trị doanh nghiệp có nhiều, nhưng thông thường người ta sử dụng những phương pháp sau đây:

- Phương pháp dựa vào khả năng sinh lợi của doanh nghiệp.
- Phương pháp dựa vào giá trị nội tại của doanh nghiệp và điều chỉnh theo giá thị trường...

Ở nước ta phương pháp chính thống đang được sử dụng trong thí điểm CPH các DNNN là phương pháp kiểm kê đánh giá lại và điều chỉnh theo giá thị trường tại thời điểm CPH.

Theo phương pháp này giá trị doanh nghiệp bao gồm: giá trị tài sản hữu hình thực có tại doanh nghiệp và giá trị đất doanh nghiệp đang sử dụng, chưa tính đến các yếu tố làm tăng giá trị doanh nghiệp (giá trị vô hình).

Trong trường hợp này các kiểm toán viên sẽ thực hiện các công việc sau đây:

- * Đối với tài sản cố định và vốn cố định: kiểm kê và đánh giá lại toàn bộ tài sản của doanh nghiệp hiện có đến thời điểm CPH. Trên cơ sở đó phân tích các tài sản cố định thành các loại:

- Đang dùng trong sản xuất kinh doanh.

- Không cần dùng.

- Chờ thanh lý.

Và nguồn hình thành, tài sản cố định sau khi đã xác định hao mòn thực tế được chia thành:

- Tài sản cố định thuộc nguồn vốn ngân sách cấp.

- Tài sản cố định thuộc nguồn vốn tự bổ sung.

- Tài sản cố định thuộc nguồn quỹ phúc lợi.

- Tài sản cố định thuộc các nguồn vốn khác...

Từ đó xác định giá trị tài sản cố định đưa vào CPH.

- * Đối với vốn lưu động: kiểm kê thực tế tài sản lưu động, xem xét việc tính toán bảo toàn vốn qua các thời kỳ.

- * Đối với vốn đầu tư xây dựng cơ bản: tiến hành kiểm kê, xác định mức độ hoàn thành và phân tích nguồn vốn để xác định giá trị đưa vào giá trị doanh nghiệp.

- * Đối với các khoản lợi tức: tiến hành xử lý, phân phối theo qui định hiện hành của nhà nước để bổ sung vốn hoặc quỹ khuyến khích phát triển sản xuất kinh doanh.

Ngoài ra, còn phải xác định lại toàn bộ các khoản nợ vay, các khoản nợ phải thu, phải trả, giá trị đất đai doanh nghiệp đang sử dụng... Trên cơ sở đó xác định tổng giá trị doanh nghiệp đưa vào CPH.

Thực tế ở các doanh nghiệp thí điểm CPH cho thấy họ hoàn toàn yên tâm và tin tưởng vào giá trị doanh nghiệp sau khi được kiểm toán.

Tuy nhiên, các cổ đông không mua quá khứ của doanh nghiệp mà mua tương lai, tức là những kết quả dự kiến sẽ đạt được trong tương lai. Việc dự kiến những kết quả này tất nhiên mang tính chủ quan.

Vì vậy, vai trò của kiểm toán độc lập lúc này là phân tích và thẩm định toàn bộ kế hoạch tài chính của doanh nghiệp CPH.

3. Phân tích triển vọng của doanh nghiệp

Ở nước ngoài, vai trò của các kiểm toán viên không chỉ giới hạn trong việc kiểm soát các khoản mục trên báo cáo tài chính, mà họ còn tham gia vào việc phân tích chiến lược của doanh nghiệp. Cụ thể là:

- Phân tích về thị trường và cạnh tranh.

- Phân tích vị trí cạnh tranh của doanh nghiệp.

- Phân tích ngành nghề của doanh nghiệp.

- Phân tích chính sách tài chính và triển vọng tài chính của doanh nghiệp...

Ở nước ta, những nội dung phân tích, đánh giá thực trạng và triển vọng của doanh nghiệp trước và sau khi CPH được thể hiện trong đề án CPH doanh nghiệp.

Về nguyên tắc, tình hình và các số liệu phân tích, đánh giá phải được công bố công khai trên các phương tiện thông tin đại chúng nhằm xóa bỏ các mối nghi ngờ và tăng thêm tính hấp dẫn đối với cổ đông.

Nhưng thực tế đợt thí điểm CPH vừa qua cho thấy:

Thứ nhất, nội dung của đề án (bảng luận chuyển tài chính qua các năm) chưa phản ánh được khả năng tiền mặt để chi trả cổ tức cho các cổ đông. Vì rằng, trên thực tế có nhiều đơn vị kinh doanh có lời nhưng lại thiếu tiền mặt nghiêm trọng (bao gồm tiền mặt tại quỹ và tiền gửi ngân hàng).

Thứ hai, các số liệu phân tích, đánh giá doanh nghiệp chưa được công bố công khai.

Thứ ba, vai trò của kiểm toán độc lập trong lĩnh vực phân tích chiến lược doanh nghiệp còn nhiều hạn chế.

Trên đây là một số ý kiến xung quanh khía cạnh tài chính của doanh nghiệp CPH trong thời gian thí điểm vừa qua. Thiết nghĩ đây là những nội dung cần được quan tâm hơn nữa nhằm góp phần hoàn thiện nội dung CPH ở nước ta. ♣